

Mednarodna komisija se zavzela za žide

**Škuala bo najti zavetje
za žrtve nacijske
persekucije**

KRITIKE RAZKACI- LE NACIJE

London, 17. nov.—Mednarodna komisija za pomoč beguncem se je obrnila na Berlin z apelom, naj sodeluje z njo pri masnem izseljevanju židov iz Nemčije, da bodo varni pred nadaljnjimi persekucijami. Komisija je bila ustanovljena v zadnjem juliju na konferenci v Evian-les-Bainsu, Francija. Tvorijo jo reprezentante 31 držav.

V svojem apelu poziva Hitlerjevo vlado, naj sprejme Geo. Rubleja, ameriškega načelnika komisije, in podpre načrt masnega izseljevanja židov. Načrt predvideva visoke stroške, katere bodo morale nositi v komisiji reprezentirane države. Nemčija ne dovoljuje židom, da bi vzeli denar s seboj, niti ne prevezeti dolga stroškov izseljevanja.

Predlog, da se nekaj židov pošlje v angleške kolonije v Afriki, je naletel na opozicijo prebivalcev v teh kolonijah. Indijski krogi v Londonu pravijo, da bi Indija lahko sprejela 10,000 do 15,000 židov, toda oni hočejo le zdravilne, inženirske in druge profesionalce.

Židovski listi v vzhodni Evropi upajo, da bodo Združene države postale nova obljubljena dežela za zatirane žide. Ameriški poslanik v Londonu Kennedy je že informiral angleško vlado, da je Amerika pripravljena sprejeti 30,000 židovskih beguncev.

Berlin, 17. nov.—Ernst von Rath, tajnik nemškega poslanika v Parizu, ki ga je zadnji teden ustrelil mlad poljski žid in s tem izzval veliko protizidovsko gibanje v Nemčiji, bo danes pokopan z velikimi častmi v Duesseldorfu. Naciji ga proslavljajo za mučenika, žrtev mednarodnih židovskih morilcev.

Nacijski tisk srdito napada prominentne Američane, ki so obsojili persekucije židov. Zlasti so vzeli na piko Harolda L. Ickesa, ameriškega notranjega tajnika, ker je v svojem govoru po radiu zadnje nedelje ožigosal nacijsko barbarstvo.

Španski miličniki v ofenzivi

Reokupacija elektrarn je cilj

Hendaye, Francija, 17. nov.—Španska vlada poroča, da so lokalni aktivni v sektorju Trempu, 40 milj severno od Leride na fronti v Kataloniji. Pod kritjem topniškega ognja so uvrstili več uspešnih naskokov na postojanke rebelev v tem sektorju.

Cilj nove lojalistične ofenzive je reokupacija električnih central v Trempu ob reki Noguera Pallaresa, katere so uporniki zavzeli pred nekaj meseci. Španski miličniki so strnili svoje sile tudi na fronti ob reki Segri, južno od Leride, in zasedli utrjene pozicije, s katerih bodo odbijali fašistične naskoke.

Fašistično poročilo se glasi, da Francoske čete čistijo ozemlje na fronti ob reki Ebri, ki so ga zavzeli v zadnji ofenzivi. Delovni nalogi ovirajo fašistične letalske operacije na tej fronti. Del lojalistične armade med mestoma Flix in Ribarroja je v nevarnosti obkolitve.

Konvencija CIO sprejela novo ustavo

**Lewis obdrži
kontrolno nad
organizacijo**

REKONSTRUKCIJA REPUBLIKE

Pittsburgh, Pa., 17. nov.—Konvencija unij Odbora za industrijsko organizacijo je včeraj sprejela novo ustavo in zvišala članske prispevke. Opozicija, ki je ugovarjala proti zvišanju članarine, je bila poražena.

Delegatje so bili informirani, da bo prišlo v sklad CIO dva milijona dolarjev letno. Ta vsota bo v glavnem šla za financiranje organizatoričnih kampanj. Charles Bridgewater, delegat rudarske unije UMWA iz Philadelphije, je protestiral proti zvišanju članarine. Pridružil sta se mu dva druga delegata in v svojih govorih pobijala zvišanje, toda dosleda nista ničesar. Večina delegatov se je strinjala z Lewisom, načelnikom CIO, ki bo imel še nadalje kontrolno nad organizacijo.

Harry Bridges, predsednik mornarske unije in direktor CIO na zapadu, se ni strinjal s provizijo v novi ustavi, da izvršitve CIO določi datum konvencije in mesto, kjer se konvencija vrši. Njegov predlog, da mora imeti konvencija to oblast, je bil poražen.

Resolucija, da odbor CIO postane permanentna organizacija, je bila sprejeta v terek. Homer Martin, predsednik unije združenih avtnih delavcev, je podpiral resolucijo, ki je določala striktno vzdrževanje kontraktirnih odnosov z delodajalci. Dejal je, da se bo njegova unija ravnala po tem načelu v avtni industriji.

Francija hoče obdržati kolonije

**Anglija tudi noče
nič elišati o
vratitvi kolonij**

Pariz, 17. nov.—Odločna opozicija ljudstva in parlamenta se je pojavila proti vrnitvi kolonij Nemčiji, katere je Francija dobila po svetovni vojni. Premier Daladier je včeraj dejal v državni zbornici, da je njegova vlada proti vsakemu razkosanju francoskega kolonialnega imperija.

Da bosta Francija in Anglija odločno odbijali Hitlerjeve zahteve glede vrnitve kolonij, potrjuje tudi deklaracija angleškega kolonialnega ministra MacDonalda, v kateri je poudarila, da Anglija ne bo transferirala nobenega teritorija drugi državi.

Angleška vlada je zavzela odločno stališče potem, ko je dobila telegram od generala Smutsa iz Natala, Južnoafriška unija. Smuts pravi v telegramu, da bo branil z oboroženo silo mandat, ki ga ima Anglija nad prejšnjimi nemškimi kolonijami v Afriki.

Priscilla Lane, ameriška filmska igralka.

Domače vesti

Waukegančani obiščejo Californijo
Waukegan, Ill. — Dne 12. novembra so odpotovali na obisk slatke Kalifornije Josephina Kozina, članica društva 119 SNPJ, in njena prijateljica Ana Švigelj s svojim možem vred iz Milwaukeeja, Wis. Švigeljeva sta namenjena k svoji hčerki, nakar vsi skupaj obiščejo zanimivosti v Hollywoodu v spremstvu Mihaela Laha. Mudili se bodo tam kakšne tri tedne.

Vesti iz Wyominga
Kemmerer, Wyo. — Albert Marček, član društva 267 SNPJ, se je ponesečil pri delu v premočniku dne 12. t. m. Zlomilo mu je nogo v členku. Nahajalo je v kemmererski bolnišnici, kjer ga člani in prijatelji lahko obiščejo. — Rojak John Sedej je te dni odšel na lov na jelene in takoj prvi dan je imel srečo, da je podrl velikana.

Pionir umri v Penni
Lawrence, Pa. — Dne 7. nov. je umrl v tukajšnji naselbini Jože Mrak, eden izmed tukajšnjih najstarejših naseljenecv. Star je bil 79 let in rojen v Stanicah pri Novi Oselci v Poljanjski dolini nad Škofjo Loko. V Ameriko je prišel pred 39 leti in v Lawrenceu je živel 22 let, prej pa v Broughtonu in Hackettu. Pred štirinajstimi leti mu je umrl edini sin Tone Mrak, ki je pomagal ustanoviti tukajšnje društvo SNPJ in s očetom stalno odbijala napade na nako jednoto. Pokopan je bil civilno na Narodnem pokopališču v Bridgevillu 9. novembra.

Nov grob v starem kraju
Indianapolis. — L. Urbančič, član društva 34 SNPJ in narodnik Prosveta, je prejel žalostno vest, da je v Urbanjem kraju pri St. Petru na Krausu umrl njegov oče Matija Urbančič v lepi starosti 85 let. V Indianapolisu zapuščata tri sinove in hčer, v starem kraju pa dva sinova in tri hčere iz drugega zakona.

Clevelandake novice
Cleveland. — William C. Gabrenja, sin Johna J. Gabrenje, tajnika društva 126 SNPJ in študent iz srednje šole, se je zadnje dni ponesečil pri Boy Scoutih. Prvo pomoč je dobil v bolnišnici in zdaj je v zdravniški oskrbi doma na naslovu 22010 L. van Ave., kjer ga člani in prijatelji lahko obiščejo. Mali Viljem je član mladinskega oddelka S. N. P. J. pri omenjenem društvu. — Kakor smo včeraj poročali, je 15. novembra umrl Vincent Rupnik, star 33 let in rojen tu. Bil je član in predsednik društva 614 SNPJ. Tu zapuščata ženo in hčerko, mater, dva brata in dve sestri. — Dalje je v bolnišnici umrla Mary Košta, roj. Pogatec, stara 54 let in doma iz Sv. Križa pri Trstu. Tu zapuščata moža, sina in dve hčeri.

Na lovu se je izgubil
Buhl, Minn. — Peter Rabuze, član društva 314 SNPJ, je 11. nov. odšel na lov nad zajce in od takrat se ni vrnil. Iščemo ga neprestano daleč naokoli, ampak doslej še ni sledu za njim. Star je 58 let in doma z Griča pri Crnomlju v Beli Krajini.

Ameriški družinski koledar
Chicago. — Ameriški družinski koledar za 1939 je izšel ta teden. Naroča se pri Proletarcu ali pri zastopnikih Proletarca in stane 75c. Več o tej knjigi kasneje.

Knudsen za mir v industrijah

New York. — William S. Knudsen, predsednik korporacije General Motors, je dejal, da je pripravljen pozabiti na vse difference z delavci v interesu industrijskega mira. On in drugi direktorji korporacije so uverjeni, da bo prihodnje leto stabilizirana zaposlenost v avtnih tovarnah. Pohvalil je tudi rekord avtne industrije kot konstruktivno ekonomsko in socialno silo v stabiliziranju zaposlenosti.

Italija zahteva koncesije od francoske vlade

**Mussolini postavil ceno
za prijateljstvo
s Francijo**

MINISTRI ZAPRETI- LI Z RESIGNACIJO

Pariz, 17. nov.—Premier Edouard Daladier, čigar finančni program je izval opozicijo pri članih kabineta, je včeraj dobil teške pogoje od Italije kot ceno za sklenitev italijansko-francoskega prijateljskega pakta. Osebe, ki imajo tesne svse s francoskim zunanjim uradom pravijo, da Mussolini zahteva od Francije Džibuti-Addis Ababa železnico, pristanišče Džibuti v francoski Somaliji in delitev kontrole nad Sueškim prekomorjem v administraciji Tunisije. Splošno mnenje je, da Francija ne bo pristala na te zahteve.

Mussolinijevi pogoji so udarec Daladierjevi zunanji politiki, ki bi rad sklenil prijateljske pakete s diktatorskimi državami v upanju, da bo potem lažje reševal notranje probleme. Rasol med člani kabineta se je povečal, ko je Daladier umaknil dekreta glede večje vladne kontrole nad industrijami in trgovino. Šest ministrov je že zapretilo s resignacijo. Ti so Pierre Gentin, trgovinski minister; Charles Pomaret, delavski minister; Anatole de Monzie, minister javnih del; Georges Mandel, kolonialni minister; Henri Queille, poljedelski minister, in Marine Louis de Chapedelaine, minister trgovske mornarice.

Splošna delavska zveza, ki ima pet milijonov članov, je zagrozila s oklicem generalne stavke v znak protesta proti novim davkom. Ta grožnja in zahteve demokratskih strank, da mora vlada takoj razpustiti komunistično stranko, so spravile premierja v zagato.

Kampanja socialistov in komunistov proti dekretu glede znižanja pokojnine vojnim veteranom je v razmahu. Kampanji se je pridružil tudi Georges Rivollet, vodja veteranov. Izjavil je, da se bodo veterani borili proti znižanju pokojnine, ki bi znašala na podlagi dekreta \$226,000,000 na leto.

Nova židovska domovina v Mehiki

Nestranska organizacija sponsorira načrt

New York, 17. nov.—Neka nestranska organizacija, ustanovljena v zadnjem juliju v New Yorku pod imenom Selah Inc., bo akcušala skleniti kupčijo z mehiško vlado, da ji da v najem ozemlje v obsegu 58,000 kvadratnih milj v Spodnji Californiji. To ozemlje naj bi bila nova domovina židovskih izgnancev.

Načrti glede financiranja projekta še niso bili objavljeni. Direktorji organizacije, ki se je zavzela za persekutirane žide, pravijo, da je Spodnja Kalifornija bolj prikladna za židovske begunce nego Palestina. Klima je slična oni v Palestini, toda Spodnja Kalifornija je bolj bogata na rudninah in rodovitnosti zemlje.

Roosevelt postavil za prvaka židov s svojim izvalnim stališčem napram Nemčiji. Njegova obsodba nacijskega barbarstva, ki jo je izrekel na konferenci z reporterji, je posebno razkačila italijanske fašiste.

Fašisti se jezijo na Roosevelta

Kritika ameriškega imperializma

Rim, 17. nov.—Rooseveltov načrt glede povečanja oborožene sile v zraku amatra fašistični tisk za odločitev, ki naj bi podprla ameriški imperializem z orožjem. Časopise silno napada Roosevelt, ker je obsodil persekucije židov v nacijski Nemčiji. Fašistični tisk kriči, da se je

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in Zdravstvena društva (izven Chicago) in Kanada
\$4.00 na leto, \$5.00 na pol leta, \$1.50 za četrti leta; na Chicago
in Cleary \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na inozemstvu
\$9.00.Subscription rates for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cleary \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in neosebne
glasbe se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (dijeta, po-
vesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo poštastelja le v slučaju,
če je priložilo poštom.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom

PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz
naselbin

Razno iz Bridgeporta

Bridgeport, O. — Volitve so minile in spet bo nekaj časa tiho. Blatenje med kandidati je prenehalo; groma in treska je bilo v kampanji dosti. Zmagali so večinoma republikanci. Seveda so bili nekateri razočarani. Kdor je opazoval delavske mase na shodih in kdor pozna unijsko gibanje, ni bil zelo razočaran. Delavske vrste so razdvojene, tako tudi demokratska stranka zlasti v Ohiju in v Penni. V hudih bojih je bila sama s seboj za vodstvo. Republikanci pa so nastopili skupno, denarja pa so vrgli v kampanjo kot toče. Zmagali so. Zato pri tem je, ker so pogoreli delavcem naklonjeni kandidati, ki so jih podpirale farmarsko delavske stranke v Minnesoti, unije CIO in AFL pa se bi jejo med seboj. Nobenega skupnega nastopa v obrambo delavskih interesov. Baš obratno. AFL nasprotuje vsemu, tudi če je še bolj koristno, ako to priporoča CIO. Pa pričakuj boljše rezultate in koristi in takih voditeljev, ki jim je le za lastne ambicije!

Nekateri so izpovedali v teh volitvah, da je stvar resna za progresivne elemente in da je skrajni čas, da se nekaj ukrene. Eden teh je njujorski župan La Guardia, ki je sklical za 15. nov. konferenco vseh progresivnih voditeljev v Washingtonu. Kaj bodo sklenili, se še ne ve, gotovo pa to, da v bodoče skupno nastopijo proti reakciji. Če prej so se sklicevale take konference, na zaključke pa so kmalu pozabili. Ampak časi se naglo spreminjajo. Ako se tišči, ki imajo še trohico progresivizma v sebi, ne pobotajo z delavci oziroma z obema unijama, bo morda prepozno. Vse reakcionarno časopisje (tega je največ) sedaj kriči, da bodoči kongres bo vse delavske zakone amandiral v prid kapitala. Saj so bili ti poslanci izvoljeni od zaslepljene mase, ki se ne bo mogla pritoževati, ker jih je sama izvolila. Saj so ji pridigovali, da bodo zaposlili vse delavce v privatnih industrijah. Odpravili bodo WPA in korupcijo ter ne vem kaj še vse. Ni so pa omenili, da živimo v dobi strojne produkcije, ko mečejo stroji delavce na cesto, da je treba preurediti ves sistem. Masa jim je ploskala in verjela, ker so se ji tako lepo laskali, objubovali. Mi vsi skupaj pa bomo sedaj z nevednimi vred trpeli te posledice: brezdelje, pomanjkanje in bežo, korupcija pa bo šla v še večjem obsegu naprej.

Delavski listi pišejo, učijo, svetujejo, kažejo smernice, kam naj gremo, ali zman. Delavski govorniki svetujejo in urgrajo, uspeha pa je malo. Med nami ni izjeme, so pa razni izgovori. V Nemčiji Judje trpe mnogo, posledice podivjanega nacizma. Zaplenili so jim vse imetje, vzeli vse pravice. Naložili so jim ogromne davke za ubitega drugega tajnika nemškega poslanika v Parizu. Tudi tukaj pri nas lahko pride do nacizma ali fašizma. Masa je namreč tako mehka, dostopna za take stvari, da ni skoro verjetno. Upajmo torej, da se v bližnji bodočnosti v resnici vse progresivne grupe združijo in nastopijo kot delavska stranka že pri prihodnjih volitvah. Toda če se ne bo dosegel sporazum med glavnima unijama AFL in CIO, ne bo imelo združenje nobene pomena za skupne odpore proti reakciji.

Bliža se december in z njim letne ali glavne seje ter volitve društvenih uradnikov. Društvo št. 13 SNPJ je ponovno potrdilo sklep, da se mora udeležiti letne seje 4. dec. vsak član, sicer plača petdeset centov v društveno blagajno. Za vzrok odsotnosti se bo upoštevalo le delo in bolezen. Seja se prične ob eni uri popoldne. V navadi je, da je glavni urad vsako leto apeliral na

članstvo, naj se udeleži letnih sej in si izvoli dobre uradnike, ki se zanimajo za društvo in jednoto. To nekatera društva delajo, nekatera pa ne. Komaj čakajo, da seja poteče, ni časa za sklepe, ki so veljavni za vse leto, potem pa se stvari nosijo ob gotovih prilikah na dan. Ko sem potoval, sem se vselej udeleževal društvenih sej, ako je v naselbin tako slučaj nanesel. Rečem, da človeka veseli, ko vidi, kako se v nekaterih naselbinah člani zanimajo za SNPJ, to še posebno tam, kjer imajo odbore, ki so aktivni za društvo. V nekaterih naselbinah pa le površno skupaj stisnejo, le da je prej zaključeno. V takih krajih pač kmalu vidiš, kje si. Lahko spoznaš, koliko naročnikov je na Prosveto pri društvu, v koliki meri se člani zanimajo za svoje društvo in za jednoto.

Naletel sem na naselbine, kjer še celo društveni tajnik, duša društva, ki bi moral gledati, da je Prosveta kar najbolj razširjena, pa še sam ni bil naročnik, a ne vsled brezdelja. Zato je odvisno od odbora v dobru meri, kakšno društvo je. Ako je odbor aktiven, je tudi društvo aktivno; ako se odbor ne zanima in je brezbržen, je tudi društvo mrtvo. Naletel sem tudi na slučaj, ko je odbornik jednote društva odbil to, kar je bilo koristno društvu in jednoti. Na drugi strani pa je deloval za isto stvar pri drugem društvu, katerega član je tudi bil. Dvema gospodarjema se ne more hkrati služiti, zato je take stvari težko spregledati, ki pa so se godile. Ampak pravila SNPJ govore o dolžnostih društvenih odhormnikov, da delujejo za svoje društvo, kajti, le na ta način izpolnjujejo svoje naloge napram jednoti in svoemu društvu.

Druge stvari, ki se rade dogajajo, so: predlagam, pravi prvi, da ostane vse po starem, drugi pa podpira. To je na letnih sejah. Ali ste vsi za to? Ne poteče dolgo časa, ko se pojavi kakšna neprilika, smrtni slučaj ali kaj drugega, pa se sklepi ne upošteva in pride do nesporazuma. Zato je treba na letni seji vse pretresti: ali so se lanske zaključki obnesli, ali so se pri izpolnjevanju teh zaključkov pojavile zapreke, ali naj se odpravijo ali ponovno sprejmejo. Vse to je važno. Baš zato so letne seje tako važne za vsako društvo in njegov napredek. Kakor se na letni seji začrta pot, tako se napreduje in posluje potem vse leto, tako bo društvo ali napredovalo ali pa nazadovalo, ali pa bo v zastoj. Nobenega dvoma ni, ako društvo sprejme dobre sklepe in izvoli dober odbor, ki bo aktiven — članstvo pa mora kajpak iti obzoru na roke — da ne bi tako društvo napredovalo. Kajti pogoj za napredek so povsod.

Ako ne bomo mi, nas bodo pa druga društva prekosila. Prekosila nas bodo le tedaj, ako so bolj aktivna kot smo mi, ne morejo pa nas prekositi z nečem boljšim kot ima SNPJ. Zato pa na letnih sejah naših društev sprejmemo preudarne zaključke, take, ki bodo zadovoljivi, izvedljivi in čim bolj koristni društvu in jednoti.

Nekatera društva so v resnici pokazala v tem letu, kaj se lahko stori, kjer je volja in navdušenje za SNPJ. Tudi pri nas se bo dalo kaj storiti v tem pogledu, a o tem bomo morali razpravljati na letni seji. Upam, da se bo dobilo še nekaj mladih članov v obojaki družbi SNPJ — št. 13 in 640, pred 1. januarjem. O tem sem se pred prihodnjim danes, dne 13. nov., ko pišem in sem šel spet malo okrog. Torej, udeležite se letne seje v obilnem oziroma celotnem številu, in ravajte se po lanskem društvenem zaključku, namreč kar se tiče udeležitve seje.

Dne 12. nov. je imelo društvo SNPJ na Maynardu veliko plesno veselico, na kateri so igrali Bergantove hčere iz Lisbona. Udeležba je bila ogromna. Iz Piney Forka so se ženske kar same pripeljale s svojo šoferko ses. Sever, zavirala pa je ses. Završnik, medtem ko je dajala instrukcije ses. Možina. Seveda je bilo tudi več drugih od tam. Barton je bil tudi dobro zastopan; ker jih je tam bolj malo, so pa toliko bolj aktivni. Iz Bridgeporta nas to pot ni bilo mnogo, ker so imeli sami doma veselico. Bili sta celo dve: slovenska svatba in še ena partijska, nekaj pa nas je vendarle šlo. Bergantove hčere so napravile zelo dober vtis in vse staro in mlado se je veselo vrtele, gneča pa taka, da se nisi mogel "mufat". Meni je seveda najbolj ugajala njihova muzika, dasi sem zadnje čase popolnoma opustil plesanje. Ampak to pot se nisem mogel vzdržati. Žena je rekla, da jo že noče boljjo, pa se me je usmili šoferka iz Piney Forka ses. Sever in sva se zavrtela.

Zelo mi je ugajal poslovljni govor mladih muzikantov pri zadnjem komadu po mikrofoni. Ljudstvo jim je toplo aplavdiralo. Za svojo godbo, živahne poskočnice, so mladenke žele le po priznanje, ki ga seveda zaslužijo. Ni čuda, da so že mesece vnaprej njihovi datumi odani. One igrajo po raznih bližnjih in daljnjih krajih. Z njihovim očetom sva si stara prijatelja in ob vsaki priliki se njegove hčerke ustavijo za par minut pri nas, kadar potujejo skozi te kraje. Društvo SNPJ na Maynardu je spet imelo dober uspeh v vseh ozirih.

Joseph Snoy, 13.

V nedeljo je Naprejev dan

West Allis, Wis. — Še nekoliko o Naprejevem koncertu, ki se vrši prihodnjem nedeljo, 20. novembra, v dvorani South Side Turn. Še sedaj se veliko govori o spevoigr "Cevljari in vrag," katero je priredil pevski zbor in jo potem ponovil v Sheboyganu. Veliko smeja je napravila ta igra. Naprej pa vam objub-

lja, da boste še bolj zadovoljni z opereto "Srce in denar". Veliko bo smeja in tudi veliko resnih prizorov iz vsakdanjega življenja. Priliko boste tudi imeli slišati 45 pevcev in pevko zbora Lilijs, ki sodelujejo pri tem koncertu, prav tako tudi Planinske rožice. Torej ne zamudite te prilike. Upamo tudi, da nas Sheboygančani posetijo v lepem številu. Pričakujemo jih prav iskreno. Program se začne točno ob poltretih popoldne.

Naprejevka.

Lasalske vesti

La Salle, Ill. — Z delom je tukaj in v okolici bolj slabo. Pri Ill. Zinc Co. je delo počasi popolnoma zaspalo. V cementarnah še delajo, toda ko pritisne zima, bodo pri dveh sezone počitnice, pri tretji, ki je največja, so pa letos stroji nadomestili nad 200 delavcev.

Toda društvene in druge priredbe se vseeno redno vrstijo. Ženski gospodinski klub SND ima vsako sredo bingo partijo. Moški gospodarski klub SND pa za zahvalni dan priredi "card and bunco party". Srečnejši bodo dobili pet puranov, drugi pet petelinov, oddana pa bo tudi točna premoga. Ta zabava se vrši v torek dne 22. novembra ob 8. uri zvečer v Slovenskem domu. Torej pridite po purane, peteline in premog.

Za prihodnjo letno sejo moškega kluba pa bodo spet naši lovci preskrbeli zajčjo pečenko. Torej člani, ne pozabite udeležiti se seje dne 14. decembra.

Pri zadnjih volitvah so bili tukaj izvoljeni večinoma sami republikanci. Samo eden demokrat je bil izvoljen v državno zbornico. Za kongresnika je bil ponovno izvoljen Mason iz Oglesbyja, član notoričnega Diesovega odseka. Kot izgleda, masa še nima dovolj bridkih izkušenj.

Anton Udovič, 573.

Pismo iz domovine

Novo mesto. — Naj vam povem, kako sem obiskal Antona Žagarja iz North Chicago na njegovem tukajšnjem domu v Dolenjem Karteljevem pod gradom Hmelnikom.

Odkar sem prišel nazaj v staro domovino, me je obiskalo že več ameriških rojakov-izletnikov. In tako tudi julija meseca večja skupina in sicer: Frank Zajt, urednik Proletarca, s soprogo, dr. Furlan, zobozdravnik v Waukeganu, Ill., s soprogo in dvema otrokoma v spremstvu njegovega brata, ki služi v Črnomlju kot orožniški narednik, in končno Anton Žagar, bivši upravnik Proletarca, sedaj lastnik pekarnice v No. Chicago s soprogo in prijateljem gostilničarjem Jerobom. Dr. Furlan in Žagar sta imela saba vsak svoj avto in kot mi je v Ljubljani povedal Candonov svak Leo Škerl, je dr. Furlan svoj avto v Ljubljani prodal, ker bo v Ameriki kupil novega, novejšega tipa.

V Prosveti od 24. avgusta zagledam med domačimi vestmi notico, da se je Anton Žagar z avtom ponesrečil in dobil notranje poškodbe in njegova žena si je zlomila nogo. Vest me je iznenadila in se mi je izredno čudno zdelo, zakaj te novice ni bilo v listu Jutro, na katerega sem naročen. Ker je moj najmlajši sin Adolf, ki študira medicino in ima letos zadnje leto te študije, znan dobro v Kandijski bolnici, kjer ob počitnicah po par tednov pomaga, sem ga naprosil, da poizve kaj o tem slučaju. Zvedel je samo to, da je Anton Žagar bil dva dni res v bolnici, toda le radi gripe, o kaki nezgodi torej ni bilo slišati.

Prosveto sem prejel nekako 5. ali 6. septembra in sem se v nedeljo 11. septembra podal s kolesom sina Adolfa, katero sem mu kupil, v vas Dolenje Karteljevo, ki leži pod graščino Hmelnik v lepih vinskih gorah, ki se v neposredni bližini razprostirajo, kot znani Hmelčič in druge. Po glavni cesti iz Zagreba na Ljubljano je do bližnje Mirne peči 9 kilometrov, tam pa se zavije po občinski cesti okrog ura hoda. Ker je bilo lepo, sončno vreme in pota suha, se je dalo po delu te ceste tudi voziti s kolesom. V vasi

(Dlje na 3. strani.)

Pretrses možganov

Večina možganskih pretrsov je lažje naravnati. Pacient se zruši, obraz mu je bled, dihanje počasno in površno, isto tako utrip. Po nekoliko globokih dihlih se pojavi bljuvanje. Večina pa pacient zave po nekoliko sekundah ali minutah. Bledica počasi izgine, pacient odpre oči, toži o bolečinah v glavi, vrtoglavici in slabosti. Če ga vprašajo po vzrokih njegove nezvesti, se izkaže, da se jih ne spominja. V ti pojavi se večinoma hitro izgube in ponesrečenec se loti svojega običajnega posla, če mu tega ne prepreči zdravnik.

Pri padcih iz večje višine, silnih udarcev v glavo in podobno pa se lahko zgodi, da obolen ponesrečenec v globoki nezvesti kakor mrtve. Skoraj vsi refleksi izginejo, zenice so ozke, buljijo nepremično skozi rezo med vekami, usi so kakor mrtvi, površina telesa je hladna, potna. Dihanje se v začetku lahko za nekoliko minut ustavi. Večinoma je neredno in se o časa do časa prekine. Utrip pa je v nasprotju z lažimi možganskimi pretrsi izredno hiter.

V prvih urah nezvesti pacient ponovno in dolgo bljuje. Nezvest traja lahko več ur in celo dni. Ko se pacient zbudi, razume večinoma vse, samo o dogodkih pred nezgodo in o njej sami se ne spominja ničesar. Ta izguba spomina sega tem dalje nazaj, čim daljša je bila nezvest in se v naslednjih dneh običajno polagoma izgubi. Včasih pa se nanaša tudi na dogodke po prebujenju. Poleg izgube spomina kažejo tudi drugi pojavi v duševnem vedenju pacienta, kako težka je bila nezgoda. Pogosto ma se le težko znajde v svoji okolici, zamenjuje osebe, je zaspan in zdražljiv.

Posledice lažjih možganskih pretrsov večinoma kmalu izginejo. A navidez temu, da pacient pogostoma po krakem času že dobro počuti, je potrebno, da ostane v postelji, kajti lahek primer se po novem neznametno spreminja lahko v težkega. Stanje po težkem pretrsu pa je tako nevarno, da je treba pacienta spraviti hlebozgodno v bolnišnico. Tam je mogoče njegovo stanje pozorno zasledovati in v primeru potrebe ukreniti vse potrebno. V dobi rekonvalescence pa je treba skrbeti predvsem za mir, pacient se ne sme razburjati, skrbeti je treba, da ni hrupa okoli njega, glavni zahtevi sta redno spanje in prebava. Zdravnik sam naj odloči, kdaj se more pacient vrniti k običajnemu delu.

Dihanje novorojenčkov

O dihanju novorojenčkov je objavil pred kratkim znani ameriški učenjak prof. Henderson svoje izsledke. Že pred rojstvom je mogoče pri embrijih opazovati dihalne gibe, ki so prelabotni, da bi mogli razširiti pljuča in omogočiti pravo dihanje. Če se ti gibi potem takoj ojačajo, da nastane redno dihanje, je poljski po Hendersonu vzrok v tako zvanem "mišičnem tonusu," trajnem skrčenju mišičnih elementov. Ta trajna napetost usmerja ne same naše telesne drže, temveč tudi dihanje in krvni obtok. Kakšen pomen ima to za dihanje, je najbolje razvidno iz tega, da more umetno dihanje učinkovati le tedaj, če drži tonus mišic prsnega koša in trebušne mrene prožne. Če tonus preneha, pljuča upadejo in vsako umetno dihanje je nemogoče.

Po smrti se tonus izgubi v petih minutah. Najnovejše raziskave kažejo, da tudi novorojenček v normalnem stanju nima mišičnega tonusa. Za embrijo bi bil popolnoma odveč, kaj dihanje in krvni obtok sta mu nepotrebna, dokler je v materinem telesu, ki mu samo dovaja kri. Zato stopijo v delo šele po rojstvu tisti živčni središča, ki povzročajo mišični tonus in s tem krvni obtok ter dihanje.

Guillotin in giljotina

Letos je poteklo 200 pmladi, kar je ugleda luč sveta Joseph-Ignace Guillotin (reci: gijoten) v mestecu Saintesu. Ta zdravnik, profesor anatomije na pariški univerzi ter obenem politik velja mnogim ljudem kot izumitelj morilne priprave, ki je za revolucije odsekala tisoče glav. Toda po krivem. Njegova zaslug je samo ta, da je kot pariški poslanec zahteval enakopravnost pred krvnikom, namreč uporabo enotnega smrtila za vse (1789). Narodna skupščina je l. 1872. odobrila načelo obglavljanja ter izbrala smrtilo, nazvano potem guillotine. To je našega godovnika vedno skeleto. Iznašel pa je to tvorbo orodje dr. Louis, tajnik rancelniškega kolegija.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 18. novembra 1918)

Domače vesti. Eksekutiva JRZ izraža ogorčenje nad okupacijo slovenskih krajev po Italijanih. Sklenila je, da apelira na Wilsona, naj prepreči aneksijo Slovencev.

Delavske vesti. Med ameriškim delavstvom raste strah pred brezposelnostjo in padanjem mezd, ko se vrne armada domov.

Po svetovni vojni. Slovenska vlada v Ljubljani zahteva, da italijanska armada izprazni Primorje. V Nemčiji se vrača mir; ekstremisti so potisnjeni v ozadje. Predsednik Wilson je sklenil, da pojde na mirovno konferenco v Evropi. Herbert Hoover je delegiran, da vodi pomožno akcijo v Belgiji. Nemčiji in Avstriji. Sovjetska Rusija. Tretja internacionala poslala veliko število boljševiških agitatorjev s Karlom Radekom na čelu v Nemčijo.

Herbert H. Lehman, ki je bil ponovno izvoljen za newyorškega

Kdo je kriv poraza
v Minnesoti?

Farmarsko-delavska stranka v Minnesoti je bila na krmlju v tej državi od leta 1930, toda zadnji teden je bila skoro docela pometena s pozoriščem. Izgubila je vse glave državne urade, večino poslancev v državni zbornici, štiri kongresnike od petih in do malega vse lokalne uradnike; ostala sta ji le dva federalna senatorja, katerih mandat še ni potekel.

The Minnesota Leader, glasilo farmer-laboritov, omenja dva vzroka tega velikega in nepričakovanega poraza.

Prvi vzrok je — liberalni program republikanske stranke v Minnesoti, piše omenjeni list. Republikanci so z malimi izjemami osvojili farmarsko-delavski program in izjavili, da oni bodo ta program bolje izvajali kakor bi ga farmer-laboriti — in farmerji z večino delavcev vred so jim verjeli. Harold E. Stassen, republikanski kandidat za governorja, je ves čas volilne kampanje kričal, da bo izboljšal zakon socialne zaščite, da bo preskrbel brezposelnim večji relief in obljubil je še celo vrsto drugih ugodnosti, ki bodo stale državo ogromen denar, če jih bo hotel izvajati — v isti sapi je pa govoril, da bo znižal državne izdatke! In večina farmerjev ter delavcev mu je verjela in ga izvolila. Večina ga je izvolila zato, ker je verjela, da je Stassen bolj liberalen, bolj napreden, kakor je farmer-laborit Benson. Razumeti je treba, da so republikanci pri teh volitvah nastopili kot večji "liberalci" in večji "radikalci," kakor pa so novodealci!

To je en vzrok poraza v Minnesoti. Drugi vzrok je pa na notranja razprtja v farmarsko-delavski stranki. V kampanji pred primarnimi volitvami je divjal med farmer-laboriti oster notranji boj. Petersen, vodja krila zmernih, ki je nekaj časa nadomestoval umrlega governorja Olsons in kasneje je bil podgovernor, je ostro kritiziral Bensonovo frakcijo, ker je dajala po tuho komunistom. Petersen je celo očital Bensonu, da ima komunisti za svojega privatnega tajnika. Pri primarnih volitvah je Benson porazil Petersena, ki se je potegoval za governorstvo, nakar je Petersen utihnil; v vsej kasnejši volilni kampanji ni znil niti ene besede.

Niso pa molčali republikanci. Ne samo, da so izrabili do zadnje plice vse Petersenove obdolžitve, pač pa so te obdolžitve tisočkrat povečali — naredili so iz komarja konja. Kričali so, da je stranka farmer-laboritov "komunistična stranka," ki se bolj zanima za Rusijo kot za Minnesoto in da je Benson "Stalinov hlapec."

To je kajpada bila največja budalost — ampak komunisti sami so na vsej črti skrbeli, da so republikanci imeli dovolj povišala za klepetanje. Urednik glavnega komunističnega lista v New Yorku je hodil v Minneapolis na shode — kakor da farmer-laboriti nimajo doma dovolj sposobnih govornikov! — in tamkaj je razpečal posebno minnesotsko izdanje svojega lista. Znani komunistični kričarji, ki jih vsa javnost pozna kot slab groh, so dobili za farmer-laborite in s tem so direktno izzivali republikance in Diesov odsek, ki je tudi dobro izkoristil komunistično agitacijo v prid republikancem.

Glavni komunistični vodja Browder se je hvalil nekaj dni po volitvah, da je njegova stranka pomogla novemu dealu v New Yorku do zmage. Browder naj bi raje povedal resnico — če ne bi bili komunisti največji sovražniki resnice! — da je njegova stranka odbila več stotisoč glasov demokratom v New Yorku, do čim je demokrate v Pennsylvaniji, Ohiju in Michiganu pokopala in prav tako je pomogla republikancem do zmage v Minnesoti s svojo cirkuško agitacijo!

Nešteto krat se je že pokazalo, da komur komunisti "pomagajo," temu ni več pomoči, kajti komunisti mu pomagajo v jama. To so doživeli naivni liberalci in progresivci pri letošnjih volitvah — in doživeli bodo še večji polom pri prihodnjih volitvah, ako pravočasno ne spregledajo in se korenito ne otresejo komunističnih "pomagačev."

Demokratov, ki so šli po gobe, nam ni žal — žal nam pa je za farmer-laboritov v Minnesoti in vseh ostalih poštenih delavcev, ki so še tako naivni, da so se dali preblufati po republikanskim in komunističnim blufarji.

Morda bo ta šola kaj pomagala. Morda se bodo zdaj vsi resni delavci združili v lastni in močni stranki, kateri začrtajo trdno pot ekonomske in socialne demokracije.

Vesti s Primorskega

Trst—tržišče za vino

Genovo zavzema Trst v izpravo prvo mesto, a Benetke sledejo na Trstom v precejšnji razdalji. Tudi v izvozu vina zavzema Trst gotovo drugo mesto v Italiji, ako ne prvo. Mnogo vina iz Trsta se izvozi preko tujih vladarjev v Trstu veliko tujih vladarjev, ki je posebno važno v sečnem času. Eksport vina iz Trsta znaša okoli 860.000 hektolitrov na leto (maksimum leta 1936 866.892 hl.). L. 1932 je odposlali iz Trsta (po želji) mnogo več kakor po morju, in sicer skupno 171.792 hl., l. 1933 202.752 hl., l. 1934 288.868 hl., l. 1935 227.418 hl., l. 1936 273.373 hl. V tem izvozu niso samo italijanska vina, temveč je bilo precej grškega in francoskega vina, ki je šlo skozi Trst v tuje države (posebno na Portugalsko). Tako odpade l. 1934 na italijanska vina 27.180 hl. Največje izvažal Trst v Nemčijo (skupno z Avstrijo) in sicer 1933 11 let 1934, in 179.897 hl. (l. 1936). Za njo pa sledi Italija. Vino se nadalje izvažalo v precejšnjih količinah še v Brazilijo, Egipt, na Poljsko, v Italijo, v Švicco, Nizozemsko, v Somalijo, in Združene države.

Nova šola

Prem, oktobra 1938.—Premijska občina, ki šteje komaj dobrih 500 duš, je imela nekako do leta 1937 samo eno šolo v starem šolskem poslopju na Premu. Brez razpisa je, da to poslopje že zdavnaj ni več odgovarjalo niti po velikosti in obsegu prostorov niti po higijenskih predpisih. Vendar se merodajni činitelji niso mogli odločiti, da bi zidali novo šolo poslopje, ki bi bilo na vsaki strani bolj potrebno in koristno, kot pa občinsko poslopje, ki so ga zgradili pred nekaj leti. Pač so začeli v oddaljenih vasi odpirati po privatnih hišah in v dvorazredne šole. Tako je nekaj let sem skoraj vsa vasi odprili v kakšni vasi v obliki občinske novo šole. Največje dobiča svojelo največje med najbolj oddaljenimi vasi in sicer Celje. Potem so šole v daljšem presledku odprili v Sp. Bitnjah za vse bližnje vasi in naselja, lani so jo odprili na Janeževem brdu, ki šteje komaj 19 hišnih števil, le nekaj jesen pa so odprili dvorazredno šolo tudi v Smrjah. Šole so nastale v privatni hiši, lastnika Al. Kovačiča, ki ima na leto dni tudi dopolnovo hišo, ali bolje rečeno, gostilno. Vsaki od teh šol poučuje le en učitelj, ki je v njih obiskujejo otroci prvih razredov, medtem ko morajo v višje razrede le Prem. Pri nas smo tako s šolami res dobro oskrbljeni, saj imamo od l. 1928 dalje že 4 šole, poleg tega pa še otroški dom na Premu.

Vzpenjača na Sv. Goro

Gorica, okt. 1938. Listi prijavljajo, da je min. predsednik Mussolini podpisal nekaj delovnih paktov, ki bi delala vzpenjačo na Sv. Goro. Žična železnica dolga malo manj nego 2 km. postaja bo na cesti, ki vodi iz Solkana proti Kanalu ob morju Sv. Goro, druga pa bo na cerkvi. Na Sv. Goro prihaja 1.999 romarjev letno, zaradi tega vzpenjača služila za pospeševanje turizma. Sv. Gora je znana še zaradi bojev iz svetovne vojne.—Razlika v višini med vrhovi in končno postajo je 10 m, ki jo bo vzpenjača prečkala v 5 minutah. V prometu sta 2 kabini s kapaciteto po 10 osebah vsaka.

Uboj v Trstu

Trst, okt. 1938. Preteklega dne se je v ul. Scoglietto zgodil umor. Neki Alojz Žerjal je bil britovsko prerezal vrat 19-letni Rozaliji Godičević, ki je nekaj nato umrla zaradi izkrvavitve. Strelce je po strašnem napadu pobegnil in policija ga ni našla. Ugotovili so, da je Žerjal ubil Godičevo, ker mu ni dovolili njeni starši, da bi se njo poročil. Žerjal je znan

in vzdrževati po 150 tramvajskih vozov. Stavbišče meri okrog 5.500 kv. m. Na njem grade več poslopij, mehanične delavnice, varilnice, mizarstvo delavnice, skladišče in upravno poslopje.

Trst.—Pred sodiščem je bil oproščen Gorjan Jakob, star 26 let, iz Vrbove. Obtožen je bil, da je 28. februarja t. l. povzročil gozdni požar v bližini Vrbove. Tega dne je namreč pripravljal kosilo za tesalce, ki so delali v gozdu. Zaradi vetriča se je ogenj kmalu razširil s primitivnega ognjišča na suho travo, ki je bila okoli in potem na gozd. Zgorelo je 20 ha gozda. Gorjan je dokazal, da ni zakrivil požara.

Trst.—Dne 23. okt. so tatovi udri v trgovino urarja Ritoše in odnesli za 60.000 lir dragocenoisti. Policija se je takoj podala na iskanje storilcev in jih je tudi kmalu našla. Aretirali so Bruna Bastianutti, stanujočega v Cocolu, na katerega je padla sumnja. Pri poizvedovanju jim je mnogo koristila električna ura, ki so jo policisti našli v trgovini na tleh in ki je kazala 2.30. Tatovi so namreč izkopali luknjo v zidu in so pri tem pretargali žice električne ure. Bastianutti ni mogel dati točnega alibija za omenjeni čas in je končno priznal tatvino. Bastianutti je končno izpovedal, da je "delal" skupno z Gorcem Viljemom, katerega so takoj na to prijeli.

Trst.—Italijanski uradni list prinaša dekret, na podlagi katerega bodo v bodoče napredovali v drž. službi samo poročni in vdovci.

Trst.—Viktor Pečar iz Hrpelja je umrl v Trstu za srčno kapjo. —Aloja Baruta, stara 25 let, iz Doline so pripeljali v bolnišnico, kjer je nenadoma umrl za kapjo.

Trst.—Tržačani popijejo vsak mesec 17.000 hl vina.

Trst.—S kolesa je padla 15-letna dijakinja Lavra Peric. Dobila je lažje poškodbe na obrazu.

Trst.—Na pravno fakulteto, ki je letos odprta, se je vpisalo 400 slušateljev.

Mir mora ščititi pravice članov

Delegatje unij CIO pojasnili stališče

Pittsburgh, Pa. — (FP) — Hrbtenica vsakega mirovnega načrta v delavskem gibanju mora sloneti na ohranjenosti načela industrijskega unionizma in zavestnosti pravic članov unij CIO. To stališče so zavzele delegatje unij Odbora za industrijsko organizacijo. Pojasnjeno je v resoluciji, ki se glasi:

"Odbor za industrijsko organizacijo vztraja pri svoji trditvi, da ne more biti nobenega kompromisa glede njegovega glavnega namena, ki je organiziranje delavcev v močnih industrijskih unijah, niti glede popolne zaštite pravic in interesov vseh članov pridruženih organizacij. CIO sprejme načelo enotnosti v delavskem gibanju in izjavlja, da vsak program, ki omogoča uveljavljanje tega načela, mora vključevati fundamente, mora vključevati fundamente, mora vključevati fundamente."

Resolucija je bila predložena po sprejetju poročila o poteku mirovnih pogajanj z voditelji Ameriške delavske federacije. Bila je zaeno tudi odgovor na poslanico predsednika Roosevelta, v kateri je apeliral za spravo med odborom CIO in ADF. Sličen apel je Roosevelt naslovil tudi konvenciji Ameriške delavske federacije, ki se je vrnila v oktobru v Houstonu, Tex. Nekaj resolucij, ki so priporočale končanje konflikta, ni prišlo na dnevni red po sprejetju resolucije, v kateri so unije CIO pojasnile svoje stališče.

Michael J. Quill, predsednik unije transportnih delavcev, je dejal, da bi bil sporazum z ADF dosežen v zadnjem decembru, če bi CIO takrat predstavljal samo milijon članov. "Mi smo takrat reprezentirali čez tri milijone članov in valed tega nismo mogli dati pokojnine članom eksoaktivnega odbora Ameriške delav-

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Mali kal, katerega leži ob tej cesti, sem vprašal kmetiča, ki je sušil otavo, če so Amerikanci šli ali če se se odšli. On mi je odgovoril, da so že pred 14 dnevi odšli in me spraševal, če je res avto last Zagarja ali če je samo sposojen ali če ga je priženil. Seve sem mu pojasnil, da je v Ameriki mogoče nabaviti si tako lep avto, ako človek pridno dela. Kar začudil se je temu, kakor tudi poročila, da ima Zagar svojo lastno pekarijo. Iz pogovora sem posnel, da o kakih avtomobilskih nezgodah nikdo ničesar ne ve, zato sem novico iz Prosvete lepo zase obdržal.

Poslovil sem se. Še par streljav in bil sem s kolesom v Dolenjem Karteljevem. Najprej sem se ustavil na domu Antona Zagarja, kjer so mi isto povedali o odhodu Toneta in soproge, katere se je dobro počutila med domačimi, dasi ne zna slovenske govornice, ker je rojena v Ameriki, menda Američanka. Par korakov naprej je gostilna enakega imena, pri Francetu Zagarju, kakor je bilo ime Tonetovemu očetu. Ker je bilo še časa dovolj in vreme lepo, se je prilagel kozarec dobrega "čevčka" in koček "kranjske klobase". In poleg tega se z gostilničarjem Zagarjem že dolgo poznavam, še predno sem odpotoval v Ameriko. In tako se je prijetno kramljalo v njegovi družbi in družbi tamošnjega nadučitelja šolskega nadzorika ali upravnika in njegove soproge, ki je tudi učiteljica na isti šoli. Malo pozneje so pa prišli mati in sestra Johna Nachtigalla z Drase pri Novem mestu. John je Clevelandčanom poznan, ker vodi skupno s soprogo in taščo restavracijo, za- da za International Saving & Loan Co., imenovano Jennie's Restaurant. Sestra je sedaj najbrže že pri njemu, ker je rekla, da odpotuje meseca oktobra v Ameriko k bratu. Ob 6. uri sem se poslovil ter so mi nasvetovali, naj vzamem nazaj cestno pod Hmelnikom na Bučno vas, ker je deloma gradijo in popravljajo in je bliže kot po glavni cesti, po kateri sem dospel. Ubogal sem jih, ampak smola je bila, ker so si poljska pota ali ceste — imenujmo jih že kakorkoli — podobna druga drugi in ker ni znamenj. In če človek ne ve, katere je prava, krene na napačno. In tako sem tudi jaz naredil.

S kolesom ni bilo za voziti, hodil sem po cesti, ki vodi tudi čez gozd in je bila razozrana od prevažanja lesa in blatna, tako da je bilo treba kolo deloma nositi, da ni ostalo v blatu. Po eno uro trajajoči hoji dospem do nove ceste, ki je šele zgrajena in tlakovana s kamenjem, torej o vožnji s kolesom niti govora. Sedaj se je delal že mrak, ker je bila ura 7. Dobro je bilo, da je bila lepa mesečna noč, torej dovolj svetlo. Dospel sem na to cesto nadaljujem pot, namesto, da bi se obrnil na deano. Kmalu dospem do donca, to se reče, dokler je bila cesta že dograjena, nadaljnji del se je šele kopal in pripravljalo za nadaljnjo tlakovanje. Bil sem prepričan, da dospem kmalu na glavno cesto, zato sem jo po poljskih potih in stezah mahal naprej in deloma kolo vodil, deloma nesel kot je bilo pač treba. Luč sem hotel prižgati, toda zopet smola. Doma sina Dolfeta nisem vprašal, kako se vžge, a tega sistema prej nisem videl. Luč je namreč tako narejena, da je pričvrstena ob kolesu. Če jo hoče vžgati, pritisne samo na mal vzvod in luč se nagne h kolesu, da se malo kolesce vrti, ko je kolo v teku, in s tem proizvaja svetlobo. Če pa kolo stoji, pa luč sama ugasne. Hodi in nosil sem kolo po temi, le mesec mi je svetil. Nazadnje dospem v vas Kamenje, ki je

vseokrog kamenita, zato tako ime. Tam vprašam, kje je glavna cesta in izvem, da ni več daleč. Na poti srečam poznega voznika, ki mi pojasni, da je le še par sto korakov do ceste, ki vodi iz Bralina čez Bučno vas na Hmelnik in katero so sedaj deloma zgradili oziroma izboljšali. Opozoril me je pa, da so ob cesti ciganski šotori, kjer so nastanjeni cigani, ki delajo na tej cesti, in ta del vodi skozi gozd. Zavalil sem se za informacije in nadaljeval svojo pot. Kmalu dospem na to cesto, ki je bila v tem delu istotako s kamenjem posuta. Ciganski šotori so žareli, toda cigani me niso nadlegovali, le eden me je vprašal za cigareto, katere mu nisem mogel dati, ker nisem kadilec. Nekaj sto metrov sem še hodil peš, potem se je gozd tudi končal in cesta izboljšala, tako da sem ob mesečni svetlobi zamogel voziti kolo. Sedaj je hitro šlo, ker cesta nekoliko visi, toraj ni bilo treba kolesa poganjati. Ob pol devetih zvečer sem dospel srečno domov brez kake nezgode, tudi skozi mesto sem vozil brez luči in me ni kak policaj ustavil; če je bilo treba sem pozvonil, toda promet ob tej uri ni bil več živahen.

Vseh čitateljev to pripovedovanje ne bo zanimalo, toda one, ki so v bližini Novega mesta doma in poznajo Hmelnik in druge vasi, bo gotovo zanimalo tako vožnarjenje, ako človek ne ve za prave, krajše in dobre poti. Glede Antona Zagarja bo pa več čitateljev zanimala novica, katere je bila v Prosveti od 3. oktobra popravljena z dostavkom, da je bilo poročilo napačno in vem, da je Tony vesel, da ni bilo poročilo resnično. Pa tudi drugi bi mu tega ne privoščili, posebno ne oni, ki so kdaj že imeli kak karambol ali kaj silnega z avtom. Bratski pozdrav vsem in na veselo avdijenje v kratkem.

Ludvik Medvešek, član društva Naprej št. 5.

Ni bilo zaman

Arma, Kansas. — Ko sem pred dvema mesecema na kratko opisal, kako sva z nekim Nemcem delala "večno uro", kar pa je bilo seveda brez uspeha, sem tudi omenil, če bi se komu kaj takega posrečilo, naj mi pošlje cigaro za moj god. Se razume, da je bilo to le v šal; da bi na moj imendan kadil cigare, ki bi mi bile od kod poslale, se mi niti sanjalo ni. Par dni pred mojim godom pa dobim po pošti zavojček. Od kod pa to? si mislim. Pogledam povratni naslov in vidim: Anton Tomic. "Aha, tista rogovila iz Californije, kateri pravimo po domače Big Tony."

Ko pridem domov, odprem zavoj in glej — deset cigar! Odprem še pismo in čitam: "Ni treba misliti, da sem kakšno uro napravil. Nikakor ne. Tisto naj napravijo drugi. Jaz ti pošljam te cigare, ker je slučajno tvoj god in ker si gotovo imel veliko truda in mogoče dobiš tudi veliko svojih las." No, nekaj sivih las sem od tedaj že res dobil, toda se tolažim s tem, da bi morda vseeno prišlo. Torej hvala ti, Tony!

Martin Krušič, 434.

Roosevelt pohvalil kampanjo mladine

New York. — Splošno kampanjo, ki jo vodi Ameriški mladinski kongres z namenom, da zbere sklad milijon dolarjev za zdravila in bolnišnico oskrbo žrtev vojne na Kitajskem in v Španiji, je pozdravil predsednik Roosevelt v pismu, katerega je poslal tajnici te organizacije. "Mladina iz nevrtrnih držav lahko naredi mnogo koristnega dela s kooperacijo z meddržavnim odborom za pomoč beguncem," pravi Roosevelt v pismu. "Veseli me, ker se je vaša organizacija prišla zanimati za humanitarna dela v interesu miru, ki mora sloneti na pravici in dobri volji."

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2657-59 So. Lawrence Ave. Chicago, Ill.

GLAVNI ODBOR

IZVRSILNI ODBOR:

Vincent Canbar, predsednik.....2657 S. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vidar, gl. tajnik.....622 So. 13th St., Milwaukee, Wis.
Lawrence Gradich, posk. tajn.....2657 S. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
John Vucirik, gl. blagajnik.....2657 S. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
Philip Gudina, upravitelj glasila.....2657 S. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
John Musick, urednik glasila.....2657 S. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

PODPREDSEDNIKI:

Andrej Vidrich, prvi podpredsednik.....609 Russell Ave., Johnstown, Pa.
Frank Bulka, drugi podpredsednik.....622 So. 13th St., Milwaukee, Wis.
John Podber, Jr., prvi distriktni podpredsednik.....Box 237, Strabane, Pa.
Camillus Zarnick, drugi distriktni podpredsednik.....2327 W. 65th St., Cleveland, Ohio
John Klancok, tretji distriktni podpredsednik.....614 Todd St., La Salle, Ill.
Edward Tomic, četrti distriktni podpredsednik.....Box 434, Walsenburg, Colo.

GOSPODARSKI ODBOR:

Math Petrovich, predsednik.....255 E. 151st St., Cleveland, Ohio
Vincent Canbar.....2657 S. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vidar.....622 So. 13th St., Milwaukee, Wis.
John Vucirik.....2657 S. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
John Olio.....321 E. Prospect Ave., Cleveland Hills, Ill.
Donald J. Letrich.....1907 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
Jacob Zupan.....1400 S. Lombard Ave., Berwyn, Ill.

FOROTNI ODBOR:

John Gurech, predsednik.....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
Frank Harbach.....19311 Muskegon Ave., Cleveland, Ohio
Anton Bular.....Box 37, Armo, Kansas
Frank Vratovich.....313 Toner St., Luzerne, Pa.
John Trešelj.....Box 257, Strabane, Pa.

NADZORNI ODBOR:

Frank Zalis, predsednik.....2391 S. Lawrence Ave., Chicago, Illinois
Fred Malzel.....25 Westlake Ave., Peru, Illinois
Milan Medvešek.....10908 Arcade Ave., Cleveland, Illinois

Velekapital in usoda Češkoslovaške

Kako je bilo prodano sudetsko ozemlje

Počasi se odkriva zagrinjalo, ki je zastiralo ozadje dogodkov v zvezi z nemškimi zahtevami po ozemlju ČSR. Sedaj je vedno, katere sile so bile tu na delu, ki so pripravile "operacijo".

Gre za pravo zaroto mednarodnega finančnega kapitala, ki nam jo je sedaj razkrila informacijska služba angleških konservativnih časnika "The Week" od 19. oktobra t. l. Ta služba poroča:

"Proti koncu meseca junija so zastopniki finančnih skupin, ki so zelo blizu angleški narodni banki, vodili v Berlinu razgovore o izgleh udeležbe angleških finančnikov na izkoriščanju novega nemškega ozemlja, ki bo pripadlo rajhu po priključenju Sudetov in razkosanju ČSR.

Razgovori so se vodili seveda tajno, ker si nihče ne bi bil mogel predstavljati, da so angleški finančniki pristali na odepitvev Sudetov, še predno je angleška vlada poslala lorda Runcimana v Prago, da doseže "sporazumno ureditev sudetskega vprašanja".

Pač pa so bili o teh posvetih informirani v Nemčiji. Zato je mogla Nemčija s tem večjim povdarmom postavljati svoje zahteve napram ČSR.

Dr. Jaroslav Preiss, vodja češkoslovaške Živnabanke, je tudi vedel za ta pogajanja in jih spremljal s simpatijami; na podlagi teh informacij je letos poleti kupil premogovni revir v Mostu od prejšnjih lastnikov.

Storil je to v prepričanju, da bodo sprico dogovora med angleškimi in nemškimi velefinančniki varovani tudi interesi češkega kapitala.

Ravno dr. Preiss je bil, ki je v ozki zvezi z nemškimi industriji na obeh straneh državne meje in z zastopniki Angležev v Pragi pomagal pri "organizaciji" popuščanja Hodkove vlade še pred berchtesgadenskim sporazumom. Dr. Preiss je delal — kot vodilni finaičnik v ČSR — več ali manj javno s Henleinovi, nemško vlado in s predstavniki angleških finančnih skupin, ki so bile zastopane v delegaciji lorda Runcimana.

Vsi udeleženci pri tej akciji so morali vedeti, da gre tu za vojaška in politična prestižna vprašanja v vsej srednji in jugovzhodni Evropi. Zavedali pa so se tudi, da bo v novih razmerah zagotovljen londonskim finančnikom lep dobiček pri udeležbi.

To je ista metoda, ki se je poslužuje angleška narodna banka napram Nemčiji in ki ima za podlago znamenito izjava angleškega lorda Balfourja, ki je rekel, da se mora Nemčija zopet oborožiti s pomočjo angleških jeklarskih družb. Primerjamo s tem zadržanje angleških finančnih skupin v Sangaju, ki so pred nekaj leti javno izjavili, da mislijo, da bi na Kitajskem delali boljše kupčije, ako bi bila dolina reke Jangce pod japonsko oblastjo. Takoj postane verjetno, kar se zdi marsikomu nemogoče."

Svoboda, demokracija, mir ne pomenijo za te "narodne" kroge mednarodno povezanega finančnega velekapitala nič — oni hočejo samo eno: zaslužiti.

—Del, Pol.

Nova VELIKA KUCHARICA

Po dolgoletnih izkušnjah in preizkušnjah je Felicita Kalinšek svojo veliko Kuharico vnovič spopolnila in predelala. Ta izdaja je sedaj osma, kar pomeni za slovenske razmere več kakor še tako gostobesedna reklama.

Na vsi kakor 200 straneh je strnila odlična in priznana avtorica vsa stara in najnovejša doganja kuhinjske umetnosti. Snov je obdelana nad vse pregledno, izbira receptov je izbrana. TO JE NAJPOGOLNEJŠE DELO, KI GA IMAMO NA TEM PODROČJU. Najpomembnejše je razloženo. Neizeto je slika v besedilu, 34 pa je novih barvnih tabel, ki jih je narisal Dragotin Homel.

Vsaka gospodinja, ki se zaveda svoje odgovornosti za zdravo in pravilno prehrano družine, si mora to knjigo omisliti. Vsaka gospodinja se mora namreč priučiti umetnosti, kako bo svojim domačim nudila zdravo hrano v potrebni izbiri in menjava. Vsaka gospodinja bo hotela tudi svoje goste iznenaditi s posebno izbranim jedilni. Za vse to ji bo najboljša vodnica in učiteljica ta SLOVENSKA KUCHARICA

Četudi je omeni tiskani knjige v vseh pogledih ne samo vsebinsko, ampak tudi tehnično popolnejši od vseh dosedanjih izdaj, je cena knjige sedaj znižana. \$5. (Polnino plačamo ml.)

Naročite pri: Velje samo

KNJIGARNI: SLOVENIC PUBLISHING COMPANY
216 West 18th Street New York, N. Y.

GOSPODINJE IN DEJETA, TO JE KNJIGA ZA VAS!

Kandid ali optimizem

POSLOVENIL OTON ZUFANČIČ
UVOD NAPIŠAL STANKO LEBEN

XIX.

Kaj se jima pripeti v Surinamu in kako se Kandid seznani z Martinom

Prvi dan popotovanja jima je bil še dokaj prijeten. Dvigala ju je misel, da imata več zakladov, nego bi jih mogle zbrati Azija, Evropa in Afrika. Kandid je ves v zanosu pisal Kunigundino ime na drevesa. Drugi dan sta jima zašli dve ovci v močvirje in sta se s tovari vred pogreznila vanj; par dni nato sta jima opešali in poginili dve drugi; šest ali sedem jih je od lakote poginilo v neki puščavi; nekaj jih je popadalo v brezna; naposled, ko sta bila že sto dni na poti, sta jima ostali samo še dve ovci. Kandid je rekel Kakambu: "Poglej, prijatelj, kako minljivo je bogastvo tega sveta: nič ni trajnega, samo čednost in sreča, videti spet gospodično Kunigundo."

"Priznam," je rekel Kakambu; "pa saj imava še dve ovci z več zakladov, nego jih bo imel kedaj španski kralj, in od daleč vidim mesto, ki slutim, da je Surinam v holandski oblasti. Konec je muk, sedaj se začne najina sreča."

Blizu mesta sta se namerila na zamorca, ki je ležal na tleh in je imel samo polovico obleke, to se pravi, polovico hlače iz višnjevega platna; ta ubogi siromak je bil tudi brez leve noge in desne roke.

"E, moj Bog," mu je rekel Kandid po holandsko, "kaj delaš tukaj, prijatelj, v groznem stanju, v katerem te vidim?"

"Svojega gospodarja pričakujem, gospoda Vanderdendurja, znanega kupca," je odgovoril zamorec.

"Ali te je gospod Vanderdendur tako nakazil?" je rekel Kandid.

"Oh, gospod," je rekel zamorec; "je že taka navada: po dvakrat na leto nam dajejo za obleko platnene hlače; kadar delamo v cukrarni in nam mlin odčipne prst, nam odseka roko; kdor hoče pobegniti, mu odseka nogo; mene je doletelo oboje: po tej ceni uživam v Evropi sladkor. In vendar mi je dejala mati, ko me je prodala na grvinejski obali za deset patagonskih tolarjev: 'Drago dete moje, hvali naše duhovnike, moli jih neprestano; srečo ti bodo naklonili; počaščen si, da smeš biti suženj našim belim gospodarjem, in s tem si prinesel srečo očetu in materi.'—Jojme, ne vem, ali sem jima prinesel srečo, ona je meni nista; psi, opice in papige so tisočkrat manj nesrečne od nas: holandski duhovniki, ki so me spreobrili, mi dopovedujejo vsako nedeljo, da smo vsi otroci Adamovi, belci in črnci. Nisem se učil rodoslovja, a če govore ti pridigarji resnico, smo si vsi krvni bratanci: no, priznali mi boste, da s sorodniki ni mogoče strašneje ravnati."

"O Pangloss," je vzkliknil Kandid, "te zavržnosti nisi slutil! Konec je! Naposled se bom moral tvojemu optimizmu vendarle odpovedati."

"Kaj je to optimizem?" je vprašal Kakambu.

"Joj," je rekel Kandid, "to je zagrizenost, trditelj, da je vse dobro, kadar ti je hudo." In pretakal je solze, ko je gledal zamorca, in z ob-jokanimi očmi je stopil v Surinam.

Najprej poizvedujeta, ali ni v luki ladje, ki bi mogla odriniti v Buenos-Ayres. Tisti, na katerega sta se obrnila, je bil baš španski kapitan, ki se je ponudil, da se z njima pošteno pogodi: zgovorili so sestanek v neki krčmi; Kandid in Kakambu sta ga šla s svojima ovčama tja čakati.

Kandid, ki je nosil srce na jeziku, je povedal Špancu vso svojo pisano zgodbo in mu tudi razodel, da kani unesti gospodično Kunigundo. "To si bom pa dobro premislil, da bi vaju prepeljal v Buenos-Ayres," je rekel kapitan, "obesili bi mene in vaju tudi: lepa Kunigunda je prva metresa gospoda namestnika."

To je zadelo Kandida kakor strela z jasnega; dolgo je plakal; nazadnje je potegnil Kakamba vstran. "Poglej, prijatelj," mu je rekel, "kaj moraš narediti: po žepih imava vsak za pet do šest milijonov demantov; ti si spretnejši od mene; pojdi v Buenos-Ayres po gospodično Kunigundo. Ako bi se namestnik krčlil, mu daj milijon; če se ne vda, mu daj dva; ti nisi ubil inkvizitorja, nasproti tebi ne bodo nezaupni. Jaz si opremim drugo ladjo in te pojdem čakati

v Benetke; to je svobodna država, kjer se nama ni prav nič bati niti Bulgarov niti Abarov niti Židov niti inkvizitorjev."

Kakambu je bil ta modri načrt po godu; bilo mu je hudo, ločiti se od dobrega gospodarja, ki mu je postal iskren prijatelj, a veselje, da mu more koristiti, je bilo večje od žalosti, da ga mora ostaviti. S solzami v očeh sta se objela; Kandid mu je priporočil, naj nikakor ne pozabi dobre starke. Kakambu je še tisti dan odpotoval; bil je prav dober dečko, ta Kakambu.

Kandid je ostal še nekaj časa v Surinamu ter čakal, da bi hotel kak drugi kapitan prepeljati v Italijo njega in ovci, ki sta mu še ostali. Najel si je slug ter si nakupil vsega, česar je potreboval za tako dolgo vožnjo; nazadnje se oglašal pri njem gospod Vanderdendur, gospodar velike ladje.

"Koliko zahtevate," je vprašal tega moža, "da bi peljali naravnost v Benetke mene, moje ljudi, moje prtljago in te-le dve ovci?"

Kapitan si je izgovoril desetisoč pijastrov, Kandid se ni obotavljal. "O, o," pravi sam pri sebi prebrisani Vanderdendur, "ta tuječ odšteje kar na mah desetisoč pijastrov, ta mora biti pa bogat, ta!"

Trenutek pozneje se je vrnil ter izjavil, da ne more odriniti za izpod dvajsetisoč.

"Dobro, dobite jih," je rekel Kandid.

"Ej, ej," si je dejal kupec potihem, "ta človek da dvajsetisoč pijastrov tako izlaska kakor desetisoč." Še enkrat se je vrnil in rekel, da ga ne more peljati v Benetke za izpod tridesetisoč pijastrov.

"Dam vam jih tridesetisoč," je odgovoril Kandid.

"O, o," si je mislil zopet holandski kupec, "tridesetisoč pijastrov je temu človeku nič, brez dvoma mu nosita ovc neizmerno zaklade; sedaj ne navijamo več, dajmo si najprej izplačati teh tridesetisoč pijastrov, no, potem bomo pa že videli."

Kandid je prodal dva drobna demanta, katerih manjši je bil več vreden nego vsota, ki jo je zahteval kupec: izplačal ga je naprej. Ovc sta bil še na ladji; Kandid se je peljal za njima v majhnem čolnu, da bi se v luki vkrcal; kapitan izrazi ugodni trenutek, razpne jadra in odrine; veter ga podpira; Kandid, ves osupel in trd, ga izgubi kmalu iz oči.

"Joj," je vzdihnil, "zopet ukana, vredna starega sveta!" Vrne se na obalo, zatopljen v žalost; saj je pa tudi izgubil bogastvo, s katerim bi orešil dvajset vladarjev.

Napoti se k holandskemu sodniku; in ker je bil nekoliko razburjen, potrka trdo na vrata; vstopi, razloži svojo zgodbo in kriči malo glasneje, nego se spodobi. Sodnik mu naloži najprej za hrup, ki ga je uganjal, desetisoč pijastrov; potem ga potrpeljivo posluša, mu objavi, da bo njegovo zadevo preiskoval, brž ko bo kupec nazaj, in si da izplačati še desetisoč pijastrov za advokato.

To početje je spravilo Kandida v skrajni obup: resda je prebil tisočkrat hujše nesreče; a hladnokrvnost holandskega sodnika in kupca, ki sta ga tako na lepem okrala, ga je razkačila, da se je pogreznil v črno melanholijo; človeška zloba v vsej ostudnosti mu je plavala pred dušnimi očmi; obhajale so ga samo žalostne misli. Naposled najde francosko ladjo, pripravljeno za odhod v Bordeaux, in ker mu ni bilo treba več vkrcavati ovac, otovorjenih z demanti, si je najel za primerno ceno kabino, po mestu pa je dal razglasiti, da plača poštemu možu, ki bi hotel z njim popotovati, vožnjo, hrano in mu da še dvatisoč pijastrov povrh s pogojem, da je ta mož s svojim položajem najnezadovoljnejši in v svoji deželi najnesrečnejši.

Za to ugodnost se jih je prišlo poganjati toliko, da jih ne bi spravil na celo brodovje. Kandid je hotel izbirati med najspodobnejšimi in je izločil nekako dvajset mož, ki so se mu zdeli še dovolj družabni in so vsi trdili, da zaaluzijo prednost: zbral jih je v svoji gostilnici ter jim dal večerjo in vsak je moral priseči, da bo pripovedoval svojo zgodbo resnično, sam pa je obljubil, da si bo izvolil tistega, ki je najbolj obžalovanja vreden in s svojim položajem po vsej pravici najnezadovoljnejši, drugim pa da bo dal nekoliko odškodnine.

(Dolje prihodnjik.)

Stephen Leacock:

Mož z milijardo

Meni ni v mladosti nihče pomagati. Bil sem enostavno in strogo vzgojen — vzemite katero teh cigar, vsaka me stane 70 centov. Sola mi v praktičnem pogledu ni prav nič koristila. Resnično: ko sem šolo zapustil, nisem znal niti brati, vsaj ne gladko brati. Šele odkar sem se posvetil trgovini, sem se naučil pisati svojo materinsko in jo pravilno uporabljati. Lahko vam pa zagotovim: dandanes ni v čevljarški industriji nikogar, ki bi znal bolje od mene napisati pismo. Vse, kar znam, sem si sam vtepel v glavo. Z ulomki še

danes ne znam računati, pa tudi ne uvidim, čemu je to človeku potrebno. In zemljepisja se sploh nikoli nisem učil, razen onega, ki sem si ga sam sestavil, po svojih poslovnih knjigah. Sodim, da človeku ni treba kaj dosti vedeti. Moj sin je zdaj na hardvarski univerzi, njegova mati je to na vsak način želela. No, do sedaj še nisem opazil, da se je tam kaj pridalo naučil. Prav gotovo ne tistega, kar bi mu utegnilo v trgovini koristiti. Pravijo, da se fantje po zavodih naučijo značajnosti in lepih manir. Po moji sodbi se lahko tega sam naučim v trgovskem življenju — ali je vino pitno? Če ne, mi kar odkrito povejte, pa bom nadri natakarka, da bo pisano gledal. Saj človek vendar pošteno plača. Ka-

pljica, ki jo srkate, me stane 4.50 dolarja steklenica.

Pravkar sem vam šele začel pripovedovati o začetku svoje kariere. Preizkusil sem dobro in slabo in to je bilo popolnoma v redu. Ko sem — šestnajstletnik — prišel v New York, sem imel natančno osemdeset centov v žepu. Živel sem od tega skoraj ves teden in sem se gnil naokrog, da bi našel kakšno zaposlitev. Takrat sem jedel juho za 4 in pečenko s krompirjem za 8 centov. Bilo je več kakor sem mogel pospraviti, dišalo pa mi je bolj kakor karkoli, kar človek dandanes lahko dobi v tem prekletem klubu. Tista gostilnica je bila nekje na šesti aveniji. Zdal se tam nekako ne spoznam več.

Da, torej približno štiri dan

M. W. Clement (levo), predsednik Pennsylvanske železnice, in G. M. Harrison, načelnik eksekutivnega odbora železniških bratovščin.

sem bil nameščen. V neki tovarni čevljev. V strojnem oddelku. Stavim, da nimate pojma o izdelovanju čevljev, ali ni res tako? To je težavna reč. Že takrat smo potrebovali 35 strojev, da smo pošteno napravili čevlje, danes jih potrebujemo celo 54. Nikdar prej nisem videl takšnih strojev. Toda predelavec me je enostavno postavil ob stroj in je rekel: "Videti si precej močan, bom pa poskusil s teboj!"

Tako sem začel. O ničemer nisem imel pojma, toda izpočetka sem delal čisto dobro. Prejemal sem za začetek štiri dolarje na teden, po dveh mesecih so mi povišali na štiri dolarje petindvajset. Ko sem delal približno tri mesece, stopim nekako k predstojniku mojega nadstropja in ga vprašam: "Recite mi vendar, gospod Jones, ali ne bi radi na teden prihranili deset dolarjev?" — "Da, seveda, le kako?" me vpraša. "To je čisto enostavno," odvrnem. "Ob stroju, kjer delam, sem natančno opazoval, kako dela predelavec. Popolnoma poznam njegovo delo. Odpustite ga in jaz prevzamem njegovo delo za polovico mezd, ki jo plačujejo te njemu." — "Mar res znate?" me vpraša. "Seveda, kar vrzite ga iz tovarne in poizkusite z menoj!" — "Vaši nazori so mi všeč, zdite se mi iz pravega lesa rezljani." — Vrgel je torej predelavca na cesto in jaz sem prevzel njegovo delo. Vzdržal sem. Izpočetka je bilo težavno. Toda delal sem po dvanaest ur dnevno, ponovi pa sem še prebrl knjigo o tovarniških strojih. Ko sem prebil približno leto dni pri tem delu, sem stopil k delovnemu nadzorniku spodaj in ga vprašal: "Ali ne bi radi na mesec prihranili sto dolarjev izdatkov tule v gornjem nadstropju?" — Kako pa naj to storim? V ostalem: "Sedite vendar!" je rekel. "No, odpustite gospoda Jonesa, pa namestite mene kot oddelnega predstojnika, opravljaj bom svoje delo in prevzamem še njegovo za sto dolarjev manj, kakor mu zdaj plačujete." — Stopil je v ravnateljsko pisarno in sem čul, kako je govoril z gospodom Evansom, vodilnim ravnateljem. "Ta mladi mož ima značaj," sem ga čul govoriti. Potem je prišel spet iz pisarne. — "No, da, bomo pač poskusili z vami. Veste, kolikor je v naši moči, radi pomagamo svojim nameščencem. In vi ste fant od fare, takšnega potrebujemo!" — Jones je torej bil naslednji dan odpuščen in jaz sem prevzel njegovo službo. To je bila čisto lahka reč. Ni vredno besede. Če zna človek prav začeti, je v poslovnem življenju vse tem lažje, čim više se povzpneš. V tej službi sem vzdržal dve leti in sem prihranil vse svoje prejemke, izvenredno petindvajset dolarjev na mesec, ki sem jih potreboval za golo življenje. Nikoli nisem niti centa po nepotrebnem izdal. Enkrat samkrat sem si ogledal Irvino "Macbeth" za petindvajset centov in nekako sem tudi gledal z galerije, kako je mlad mož igral na gosli. Toda ne verjamem, da bi človek lahko kaj pridal profitiral v gledališču — po moji sodbi tu ni koristi.

In ko je spet minilo nekaj časa, stopim lepega dne h gospodu ravnatelju Evansu in mu rečem: "Gospod Evans, jaz sem za to, da odpoveste gosp. Thomsonu, generalnemu nadzorniku." — "Zakaj? Kaj je pa napravil?" — "Ničesar," odvrnem. "Toda jaz lahko prevzamem njegovo službo z mojo vred, in vi mi date pla-

čo, ki jo on prejema, tako prihranite denar, ki ga zdaj plačujete meni." — "To je čisto pametno," je odvrnil. — Vodstvo tovarne je torej odpustilo Thomsona in jaz sem nastopil njegovo službo. Zdal se je prišel moj vzpon. Kajti zdaj sem lahko nadzoroval prodajo in sem lahko dohodek držal visoko ali nizko, po mili volji. Vzemimo, da nimate pojma o stroških in takšnih rečeh. Česa takega vendar na univerzah nikomur ne vlijeje v glavo! Toda če bi vi imeli trohico pojma o tem in pa o dividendah, bi pač vedeli, da lahko odločen, značajan in trgovsko spreten mož kot generalni nadzornik naredi z bilanco kar le hoče, posebno kar se tiče previškov. Delničarji morajo vzeti, kar pač je, in morajo biti s tem zadovoljni. Oni namreč ne morejo vodilnega človeka kar takole vreči na cesto, ko ima vendar vse v svojih rokah. Saj se vendar bojijo, da bo šla vsa ropotija narazen. Vi bi radi vedeli, zakaj sem vse tako delal? Takoj vam povem. Polagoma mi je bilo vedno bolj jasno, da je podjetje tako veliko, da so gospod Evans, vodilni ravnatelj, in večina delničarjev izgubili zveze s podrobnostmi, izkratka, da ne grede več vstric s podjetjem. V trgovini s čevlji je namreč cela kopica podrobnosti. To ni tako, kakor pri navadnih predmetih, vse skupaj je bolj zamotano. In tako mi je padlo v glavo, da tistega ravnatelja Evansa in še cel kup drugih postavim pod kap.

Stopim torej lepega večera k staremu Gugenbaumu, predsedniku naše družbe, imel je vilo v predmestju. Ta mož ni bil samo predsednik naše družbe, marveč je tical še v celih kosi drugih podjetij in je bilo res težko priti k njemu. Nikogar ni pustil k sebi, če o njem ni vnaprej vedel, kaj mu bo povedal. No, jaz sem se tistega večera enostavno napotil v vilo in so me pustili k njemu. Govoril sem najprej z njegovo hčerko in sem ji rekel, da moram s starim na vsak način govoriti. Zatrdil sem ji, da je reč tako nujna, da se me nikakor ni upala zavrniti. Veste, to mi je pa dano, da znam z ženskami tako govoriti, da nobena ne zna reči "ne". Potem sem razložil staremu Gugenbaumu, kaj lahko napravimo z delnicami. "Naredim lahko tako, da bo dividenda enaka ničli in nihče ne bo vedel, zakaj. Potem lahko cele kupe delnic pokupite po poljubni ceni. Po dveh letih pa lahko spet dvignem dividendo na petnajst ali celo na dvajset odstotkov." — "Kaj pa, vi, kaj bo pa z vami?" me je vprašal stari gospod in me prodorno pogledal. Dedec je imel fino trgovsko glavo, vsaj takrat. Razložil sem mu torej, kaj bo z menoj. "Zelo lepo," je rekel, "vse v redu. Kar lepo začnite, toda pismo ne dobite niti vrtice od mene." — "To tudi ni potrebno, gospod Gugenbaum," sem odvrnil, kajti vi ste prav tak gentleman kakor jaz in to mi zadostuje." — Ko sem se poslovil, me

je spremila njegova hčerka do vrat. Stavim, da se je zelo bala, ker me je bila pustila v vilo, toda zagotovo sem, da je storila popolnoma prav. Pozneje, kadar koli sem se hotel govoriti s starim gospodom, sem zmeraj vprašal po hčerki, ona je že poskrbela, da je šlo gladko. Vprašate, če sem vse druge spravil iz družbe? I, seveda, kako pa, to je bil lahek posel, šlo je brez težav. Stari gospod je zadal vse veletrgovini z usnjem krepak sunek in jaz sem povzročil stavko. Potisnil sem dividendo na polovico nizdol in v teku enega leta sem glavne delničarje tako izpametoval, da so zapustili družbo. Seveda jim je večina manjših delničarjev brž sledila. To je vedno tako. Stari Gugenbaum je kupil cenene delnice, polovico sem jih dobil jaz. Tako sem dospel tja, kjer me zdaj vidite. Nadziram celotno industrijo v dveh državah in zadnje čase celo več kakor to, ker smo prevzeli tudi združene strojarne, tako da celota tvori dejansko velik koncern.

Gugenbaum? Če sem tudi te-

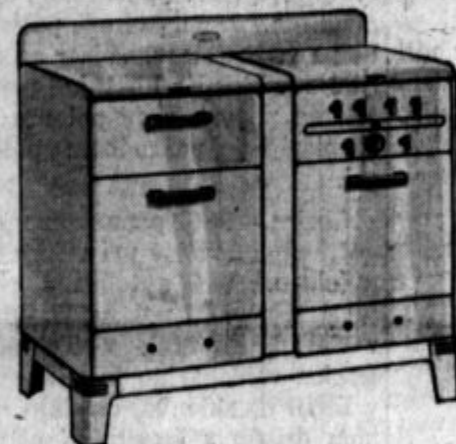
ga izrinil? Ne, veste, to pa ni to potrebno. Veste, rad sem hajal v njegovo vilo, o vsaki ci sem se pogovoril z njim, naposled sem poročil, kako govorim. Tako vidite, prav vzame, ni bilo potrebno, izrinil še starega gosp. Staneje pri nas in se je post vse zanj. Seveda je meni in ji ženi vse zapisal. Ona s smisla za to — veste, je skromna in zgolj za gospodstvo — in tako z vsem razgam sam. Če dobi stari kakšne denarje, seveda vse damo nam skupno. Saj siro ne bo več dolgo zemlje tlačil, herni dan opažam, kako s slabša.

Vprašate, če se bo moj sin svetil trgovini? Verjemite, bi to rad videl, toda zdi se da ne nagiba k temu, preve po materi, ali pa je morda nje temu krivo. Ne verjamem, bi univerza zbudila talente trgovino — kaj pa vi pravite?

Ali ste naročili na dne "Prosveto"? Podpišajte svoj

VI NE POZNATE PRAVEGA OKUSA
PURANA DOKLER GA NE IZPEČETE
V
AVTOMATIČNEM PLINSKEM ŠTEDILNIKU

vaš recept — za pripravo vsake v peči kuhane jedi — perfektno. Novi brzopražilci pečejo meso mehkejšje — več sočnosti v krajšem času. In novi vrhni gorilci se avtomatično prižigajo — samo, da obrnete zaklopko in dajo vam trenutno redno gorkoto ko jo želite!

Sami se prepričajte, koliko udobnejše se kuha z avtomatično plinsko pečo. Našli boste krasne nove modele, ki bodo odgovarjali vašim potrebam in vaši denarnici. Oglejte si to popolno vrsto novih plinskih štedilnikov v najbližnjem Peoples Gas uradu.

MODERN COOKERY... CONSTANT HOT WATER... SILENT REFRIGERATION... GAS HEATING
THE PEOPLE'S GAS LIGHT AND COKE COMPANY

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in priložiti eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, na člano ali na člano \$1.20 na eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri anketah \$1.20 na eno letno naročnino. Torej sedaj si vrnite, reči, da je list predrag za člano S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$1.00	Za Cicerone in Chicago \$1.00
1 tednik in..... 4.00	1 tednik in..... 4.00
2 tednika in..... 7.50	2 tednika in..... 7.50
3 tednike in..... 11.00	3 tednike in..... 11.00
4 tednike in..... 14.50	4 tednike in..... 14.50
5 tednikov in..... 18.00	5 tednikov in..... 18.00

Za Evropo je..... \$2.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo: — Vselej kakor hitro kateri tah članov preneha biti član S.N.P.J. ali če se preseli proč od družine in bo zabiral sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročeno na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista. In obenem doplačati dotično vsoto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snižati datum za to vsoto naročnika.

PROSVETA, S.N.P.J., 2657 So. Lawrence Ave., Chicago, Ill.

Priložite poljuben naročnik na list Prosveto vsota \$.....

1) Ime..... Čl. družine \$.....

Naziv.....

Ustanovite tednik in ga priložite k moji naročnini od slednjih članov moje družine:

2)..... Čl. družine \$.....

3)..... Čl. družine \$.....

4)..... Čl. družine \$.....

5)..... Čl. družine \$.....

Mezci..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....